

РЧ
136

Микола Левитський

Сироти України

ЦІНА 30 К.

ЕЛІСАВЕТГРАД
ВИДАВНИЦТВО „СІМКА“

1918.

Дума

Сироти України

З Богдана Вкраїна попалась
В Московську пекельну неволю;
Весь час же слізьми обливалась,—
В кайданах кляла свою долю.

А кат ще й тим горем втішався,—
Ті ж сльози були на потіху.
Йому, -він без краю знущався,
Та ще й заливався... од сміху.

Та катові ж дуже се смішно—
Сваволю ж свою вдовольнити
Він може; для його так втішно.
Щоб горем людей придавити.

Те-ж горе—неволя Вкраїни—
Найбільше ж його потішала;—
Душив він з початку ¹⁾ й до нині,
Щоб світлу й хвилинку не знала.

Та й як же йому й не сміятись,
Коли він все робе, що схоче,
Та й може спокійно знущатись,—
На його ж ніхто й не наскоче,

¹⁾ З часу приєднання України до Москви 1654 р.

Сваволю його щоб спинити;
От він і має ж надію,
Що може вже сміло душити
Україну у рабській Росії.

Не людська жорстокість душила
Так страшно ту Неньку Україну,
Мотали вже з неї всі жили,
Не мала ж споксю й години.

Замучив Україну до краю
Кат лютий й лукаством пройнятий
Дітей вже довів до одчаю,—
Задумав в їх матір одняти.

Послухай же, кате, ти клятий,
Як діти тебе проклинають,
Що Матір на віки одняти
В їх хочеш, -кутка вже-ж не мають!

Та доки ж ти будеш знущатись
Над нею, тобі ще все мало,—
Тим горем та Неньки втішатись,
Ти ж хочеш добить, щоб не встала.

Та й на щож складав ти ту згоду?
Та й так обманув ти нас гидко:
Права всі ж мов кинув у воду;
Зламав їх,—нічого й не видко.

Повік ти ж тоді обіщався
Не рушити нашої волі,
Та й в душу з ногами втаскався, —
Зазнали ж лихої ми долі.

Щей кажеш, що німець ламає
Умови оті міжнародні, —
За клаптик паперу їх має,
Що й з правдою це вже не згодне.

А ти що-ж, нам, «брате», миленький,
Зробив, — з договором ¹⁾ тим нашим?
Та ми ж не такі вже й дурненькі,
Ми ж знаєм неправду всю вашу.

Верни ж нам, ти кате, вже Неньку
З неволі — ту матір Україну;
Он плачуть за нею маменькі
Та дітки в лихую годину.

Без матері гірко ридають
Сирітки — нема ж ім притулку, —
Та он по під тином блукають.
Ні з відкіль нема ж ім ратунку.

Та й плачучи матір шукають,
Пригадують ранче як жили;
Прохожих людей все питають,
Де — ж Неньку кати ті поділи,?

¹⁾ Переяславський договір 1654 р. про приєднання України до Московського царства.

Обходять всі люде дівтору,
Неначе чогось то бояться,
Скоріш поспішають до двору, —
Хотять видко ніби сховаться.

Ніхто ж дітям правди не скаже:
Та, що ж з їх матірью сталось?
И дороги ніхто ж не покаже, —
Пропасти під тинем зосталось.

Один тільки дід сивоусий
Тіх діток спинив, подивився
Навкруги, щоб хто не підслухав,
Й сказати всю правду згодився.

Зраділи та й збіглись скоренько
Ті-ж дітки до доброго діда,
Щоб звістку почути про Неньку,
За що ж їй така та кривда.

От сів отой дід на колоду,
Бандуру свою він знімає,
Про правду, про любу свободу
Минулу тихенько співає.

Бандура мов стогне, ридає,
Та й плачуть всі ж дітки маненькі-
Всю правду ж старий раскриває, —
Кобзарь ім співає про Неньку.

Співав він про тяжкую долю,
Лиха як година настала;
Про те, як Москва у неволю
Іх матір Україну забрала

Яку вона терпить там муку, —
Сліз скільки вона проливає!
И важку ту Московську «руку»,
Знущання кляне, проклинає.

Співа, що Україна в неволі
Проклятій дітей не забула,
Що жде вона кращої долі,
Що Ненька ж не вмерла, — заснула.

Що Ненька упала від муки
Та туги, знесиліла дуже, —
Душили ж, бач, „братські“ ж руки,
Скоріщ щоб віддалла і душу,

Бо все вже ж сусіди забрали, —
Зняли й останню свитину;
Україну ж в тюрму вже загнали
Та й мучать її сиротину.

Забудь ти, дітей, їй все кажуть,
І згадувать їх вже не треба;
Що їй ще і рота зав'яжуть
Як скаже хоч слово про себе.

Вже ж діти про тебе й забули, —
Не знають, яка ти й на вроду, —
Давно вже і звістки не чули, —
Кінець вже.... Вкраїні й народу.

Неправда, Україна ім каже,
Кати ви, погані й лукаві,
Недурно ж бере вас той сказ же,
Не так же й стоїть оця справа!

Ще ж дітки мене не забули
Вони ще-ж мене пам'ятають;
Про мене вони вже-ж почули, —
Ото ж вам і страх наганяють.

Одбуду ж прокляту неволю, —
До їх вже я скоро прилину,
Побачимо й кращу ще долю
У їх я душею й спочину.

Співав, він що прийде ще й кара
Катам же отім людоїдам;
Неволі ж розійдеться хмара
На нас вже ніхто не поїде!

Що скоро вже й воля настане,
Та й світле життя ще в нас буде;
Україна щастлива ще встане,
Що вільні вже будуть всі люде.

Вже-ж коло старого чи мало
Народу послухать зібралось; —
Одну всі-ж ту думку гадали.
Як Ненька в неволю попалась.

Та як би се нам визволятись,
Та вирватись як нам з неволі,
Щоб в ката в ногах не валятись
И здобуть собі кращую долю.

Жандарм десь узявся у біса, —
Всяк зна його вовчу натуру —,
Розбіглися ж діти по лісі;
Проклятий, розбив він бандуру.

Та й став він на діда кричати
Скажено, ще й витріщив очі:
Як смів ти про волю співати?
В тюрмі ти посидіти хочеш.

Забув вже, стара, ти, собако,
Жандарм той що сили гукає,
Що тут же Росія, — однак
Батіг тут по спинах гуляє.

Батіг, — тож держави ознака;
Під ним всі повинні схилатись.
Про волю ж ти й думку усяку
Закинь, бо дарма й сподіватись.

Давно вже ж Україна умерла!
Ну й годі, не встане вже з гробу!
Начальство-й з землі ж її стерло,
Казився жандарм той од злоби.

Та й де ж та України границя?
І вже ж давно і немає
Та й все це-то-ж тільки дурниця!
То ж Німець на все намовляє.

Росія ж велика й „єдинна“,—
На вік вже й повинно так бути!
На що вам у біса Україна?
Про неї повинні й забути!

«Хохлюги»!-Про що й пригадали!
Про волю минулу України!
Чи бач, ще чого забажали!
Здавляю вас, не лишу й дитини!

Українство! Та се ж велика
Державі вже всій небезпека!
Нам треба позбутися лиха
Сього «до скончання вѣка».

Та й винищить треба се зілля
„Хахлацьке“ з корінням на віки!
Щоб вигнать ідейне похмілля,
Не жаль на се крови,—хоч ріки.

Ідей тих таємні потоки
Вже йдуть на державу Російську!
Роздавим,—не пізно ще поки
Та мрію оцю Українську.

Гляди ж бо, старий же, ти хрину,
Тебе одшмагаю я шпарко!
Всю так роспишу тобі спину,
Що буде аж небові жарко.

А ви, що ж разв сили вуха,
Людей він став лаять погано,
Зібрались тут дурня послухать!
А ким же се право вам дано!

Про тее кого ж ви питали?
Як смієте тут ви збиратись!
Та ще й давнину пригадали,—
Про волю! пора й забуватись!

Ця воля—погибіль держави!
Не можна ж про неї й згадати!
Як сміли рвать цеп, хоч иржавий—
Основу держави ламати!

Пождіть, ви, я дам вам свободу!
Хохли, бач, чого захотіли!
Вчеплю вам на ноги колоду,
Щоб більше ви так не дуріли.

Нагайками вас закатую!
Та й будете знати свободу!
Покиньте ви дурість отую,
Права ж всі я викинув в воду.

Звідтіль вже вам їх не достати!
Забудьте про них ви навіки, —
Вже ж прав вам повік не вертати!
Та й де ж то назад течуть ріки?

Отак накричавшись у волю,
Жандарм той, мов царь, похожає
Планує він людям неволю,
Та й цим він себе разважає.

Забрав він вже й діда з собою,
Та й всіх тих, що слухали „думи“;
Бодай же земля під тобою
Запала, що тягнеш люд в тюрми!

Погнав він людей перед себе, —
За ним йде дід, шкандибає, —
Чи єсть душа, кате, у тебе,
Кобзарь сумну думку гадає.

Де-ж в світі та правда поділась?
Як трудно ж її вже й шукати!
Вкраїна вже-ж так засмутилась,
Нема й слов, щоб все розказати!

На мить той жандарм припинився,
Став лютий, лиха його мати,—
«Хохлята же гдѣ»? оглядівся,
Й дітей, бач, хотів ще завдати.

А дітки сховались у лісі,—
Тремтять, відтіля виглядають;
Колись же, як станемо більші,
То й нам отеж буде, гадають.

Жандарм одійшов далеченько,
Погнавши людей у неволю;
Малеча ж, дівтора про Неньку
Згадала й нещастную долю.

Та йзгадують, плачуть все бідні,
Як з мамою жили; як Ненька
Любила й жаліла їх рідна;
В їх з туги щеміло ж серденько.

Тепер їх ніхто ж не догляне;
Ото й заідає ж їх нужда;
Та й вже ж їх ніхто й не зодягне,
Найбільш дошкуляє ім стужа.

Ніхто ж ім головки не змиє,
Ото й обсїдають їх гниди,—
Ніхто й підійти не посміє,—
Бояться, в тюрьмі щоб не гнити.

Чухмаряться бідні ті діти,
До крови деруть собі шкуру,
Нема ж де й їм біднім подітись,—
А люде... й сміються ще з дуру!

Найбільш ті ж сусіди сміються
Й... глузують, що матір забрали;
У діток аж сльози вже льються,
Що Неньку ж далеко загнали.

Сміються ж і темні люде,
Та й ті, що матір продали.
Ой гріх же великий їм буде,—
Вкраїну ж в неволю завдали.

Отак, споминаючи Неньку,—
Жандарма ж не видковжей стало,
Ото й виглядять помаленьку
Вже ж дітки та з лісу почали.

Дивіться, он йде якась жінка!
Хтось з діток гукнув та й замовчав;
Притихло та чухало спинку,
Злякалося бідне й само вже,—

Що ворог той крик ще почує
Та й прийде їх в лісі шукати
Лукавий, та й їх закутує,
Ще й буде над ними знущатись.

А все ж таки діти вже стали
На жінку ту пильно вдивлялись;—
Один же другому казали,
Щоб з лісу не так вихилатись.

А то їх же хтось ще піймає
З катів тих бездушніх поганих,
Та й їх ще він так одшмагає,—
Не стане й сорочок їх рваних.

Тим часом та жінка підходе
Все ближче; обідрана бідна,
Знесиліла, ледве підводе
Вже й ноги, та йти вже не згідна.

Хоч в рван й одеж й стомилась
Та й босі ще й ноги; жиноча-ж
Краса неземная світилась,
Кріз шматя, найбільше у очах.

Тіж очі, як зорі блищали;
В них світ і глибінь виявлялись,
Багато всім людям казали,
Та щей і слізьми заливались.

Без краю в них туги тієї
Було, мов на серці не має
І місця живого у неї,—
Мов душу їй хтось розриває.

Ось жінка до діток підходе,
Так пильно на їх поглядає,
Та й плаче й очей з їх не зводе,
Все ж дума: дитвора-ж не пізнає?

Ото ж підійшла вона й стала
Уже коло діток близенько;
Дитвора з початку ховалась,
А далі... й пізнала вже... Неньку.

Се ж... мама!.. Всі разом скричали!
Се ж любая наша та Ненька!
А жінка.. ридала й... мовчала..
Й туга розбила серденько.

І рада б вона привітати
Та діток своїх сіромашних;
Не може ж і слова сказати, —
Й горло здавило шось страшно.

Підбігли всі дітки до неї,
Та й з радости плакати стали, —
Не бачили ж Неньки своєї
Давно вже, — отак самі ж виростали.

Без неї ж страждали без краю,
Лихої зазнали вже ж долі
Й знущання катів — до одчаю,
Як матір була у неволі.

Ії обступили маненькі
Вже дітки оті, мов курчатка,
Та так припадають до Неньки,
Та плачуть, особливо ж дівчатка.

„Де-ж довго отак ти ходила?
Без тебе ж отут ми зростали,—
Лиха ж нас прибила й година,—
Були б вже навік ми пропали.

Чи знаєш ти, любая Ненько,
Як тяжко отут ми горюєм!
Від туги й замерло серденько,
Що дня і що ночі сумуєм.

Під тином найбільш ми ночуєм;
Не знаєм хвилинки спокою!
„Ой тихо ж бо, дітки!... Почує
Той ворог, слідкує ж за мною!“

Діток пригортала й казала:
В проклятій Московській неволі
Я дуже за вами скучала,
Розлуку кляла і недолю.

Боялась, що більш не побачу
Вже вас, мої любії дітки;
Даремне що й вік свій потрачу,
Що може й не вирвуся з клітки.

В тюрму то—ж мене посадили,
Замками сильними заперли,
Та й тяжко мене ще й прибили;
А надпис на клітці затерли,

Щоб люде прохожі й не знали,
В тюрмі хто там в муках конає,
Щоб часом і вам не сказали,
Як Ненька там гине й ридає.

Спасибі та добрі ж люде
Втікти помогли із неволі;—
Не плачте ж, инакше все буде!—
Нам прийде ж ще й кращая доля!

Прийшла я на вас подивитись,
Чи живі, хоч дітки, ви тута,
Та й Богу за край помолитись,
Щоб швидче він скинув ці пута.

Се ж... Ненька до діток прибула!
То ж любя прийшла Україна,
Побачила їх та й забула,
Що горе й лихая година.

Про те й що в неволі терпіла,
Про тяжкі кайдани, знуцання,
Хоч думкою тільки вже й жила,
Зламать щоб катів панування.

Й самій вже щоб бути на волі,
Та й вільні були б щоб і діти,
Хоч м щоб досталася доля
Вже краща та й мали б де дітись.

Щоб діти по хатах чужих вже
Та більше отак не тинялись;
В сусід щоб недобрих отих же
Нічого вже більш не питались.

Щоб добре самі вже жить стали
Й не ждали сусідської ласки,
Щоб краще свій край доглядали
Та й шли вже вперед без опаски.

Ой знаю ж, та любії дітки,
Що тут ви так довго терпіли,
Ви ж босі вже й голі: до нитки,
Вже-ж вас обібрали, ще й били.

Ще й знаю, — над вами знущались
Без краю кати людожери;
И знущанням цим дуже ж втішались,
Про волю ж казали — „химери“ ...

Казали, щоб матір — „каліку“
Ту Неньку забули; що з гробу
Не встане ніколи й до віку.
Ще й знаю велику їх злобу.

Та скоро ж минеться неволя;
Прокляті кати вже не будуть
Над нами знущатись і доля
Ще й нам усміхнеться як, людям.

Поб'є ж їх лихая година,—
Не вік же ім тут панувати,
Воскресне ж ще Мати Україна!
Ще й буде й вона спочивати.

Не встигла же вона се й сказати,
Як блискавка в небі засяла,
Грім вдарив страшений, стріляти
Мов з тисяч гармат тих почали.

Жандарма тим громом убило,
А люде і вірить не хтіли,
Що ката нема вже, й дивились—
Лежить його мертво лиш тіло.

А згодом, вже з криком— „свобода“!
Розбіглись по цілому краю
Та щоб сповістити народу,
Кінець що настав вже одчаю.

На очах дітей же створилось
Велике й прекраснеє чудо:
Іх Мати в щось біле оділась
Й держала залізнеє путо.

Те шмаття, що ледве їй тіло прикрило,
Вже зникло, та й мов не бувало;
Облича все щастям світило,
Про радість велику казало.

В красі невимовній засяла
Вона та й над дітьми схилилась;
Сльоза, мов перлина, упала...
Що волі дождалась, молилась..

Молилась, без краю раділа,—

Настав бо великий час волі!

Про се ж так давно вже маріла

Для діток та й кращої долі.

Упало з народу се путо!

Казала піднявши у гору

Його; вже минулось распуття!

Кінець вже ж нашому горю!

Виходьте ж ви дітки вже з лісу!

Та й сміливо йдіть ви до мене,

Жили ж горобці мов у стрісі,

Ви досі; прилиньте до Нені!

Зійшло вже ж та сонце свободи!

Неволя ж пройшла вже на віки!

Прокинься ж, мій любий народе!

Намучивсь в неволі, без лку!..

Вставай до роботи живої!

Не раб вже, — хозяїн ти ж краю!

Та будь же ти правди святої

Слугою! Жить будеш—я знаю!

Микола Левитський

Легкодухім землякам!

Вас бідних і словом „Україна“
Ще з малку так дуже лякали,—
Така вже ж проклята й година,—
Щоб Неньку скоріш забували.

А доля—ж була і у неї,—
Була—ж—велика держава...
Не знала та туги цієї.—
Гриміла про неї скрізь слава.

Були і князі і гетьмани,—
Народ кохався в свободі..
Та й все—ж це пройшло.. мов
в тумані.
Тепер на ногах в нас колоди...

Не дуже ж, панове, й лякайтесь,
Коли про Україну почули
Та ви—ж літописця, ¹⁾ спитайтесь,
Він скаже—ж, про се ви й забули...

¹⁾ Вороги українського народу, а за ними темні люде не визнають слова „Україна“,—кажуть, що це хтось выдумав, а замість України кажуть „Малороссія та й то де Полтавська та Чернігівська губернії, або „Юго-западний Край де Київщина, Волинь та Поділя, або Новороссія“, де було наше Вільне Запорожжа-Херсонщина та Катеринославщина. А про те й забули, а може й не знають, що про Україну в давніх Літописах згадується ще в 1187 році, а теж в 1213, 1282 роках і т. д. Значить 730 літ назад.

Коли у дванадцятім віці
Се слово вже люде писали,—
Не сором дивитись вам в вічі,—
То мабуть ще й раньче вживали.

Так склалось, що здавна нам очі
Начальство отак засліпило:
Віками в темряві тій ночі
Держати—ж нас дуже хотіло.

Нічого щоб ми і не знали
Про край свій, про все і минуле,—
Скоріщ щоб усе забували,
Щоб в школі нічого й не чули,
Була що колись Україна,
Цвіла та жила собі вільно...

Щоб з малку—ж забита й дитина
Була вже—ж, душили так сильно
Кати ті: нема--ж чим вже й
Дихать...

Ярмо—ж нам прокляте наділи,
Щоб краще на нас вже та іхать...

Всю душу народу прибили...

Калічив кат, довго знущався;
Всі жили мотав з України,
Та все ж він добить нахвалявся,—
Почав вже з малої дитини...

Калічив він бідну дитину
В чужій тій московській та школі:
Кричав все: забудьте Україну!
Не смійте й згадать ви ніколи

Про неї, — її вже — ж не має,
Та й знайте про се ви й довіку.
А хто — ж з вас, крий Боже, згадає
Отую Україну — каліку,

Той буде вже добре це знати!
Та з ким же він, діло тут має, —
Він, буде й по вік пам'ятати..
Я й в'язи йому ще зламаю,
Щоб знав, що живе у Росії.

Для цього — й почав я з дитини,
Щоб вибить думки всі отії
Про матір ту їх Україну.

Та — й тут й дивуватись не треба,
Що ви так з дитинства прибиті,
Зійшов би хоч Бог сам із неба, —
Не зможе людьми вас зробити.

Раби ж ви, нещастні калікі,
Коли боїтеся й назвати
Україну; вона вже ж до віку
Жить буде, — то-ж рідна вам Мати!..

Сказав же наш батько Шевченко:

„Хто матір свою забуває
Як ви-ж свою рідную Неньку
Забули, — того вже Бог карає“

Микола Левитський

1901 року Єлисавет.

Друкарські помилки.

Надруковано на 16 ст. „Дітвора-ж не пі нає“ треба читати „дітвора ж цізна“? на 24 сторони в 1-м рядку знизу надруковано: „Забули, того вже Бог карає“ а треба читати: „Забули, того Бог карає“.

Книжка продається у автора в Єлисаветграді (Херс. г.) і в українських книгарнях.

Книгарням „Просвітам“ та инчим українським Інституціям відповідний відсоток знижки.

Там-же продаються твори Миколи Левитського:

- 1) Туга України (третє доповн. видання) . ц. 20 к.
- 2) Вільна Україна ц. 25 к.
- 3) Сусіди України ц. 25 к.
- 4) Український марш Вільного Козацтва (Українська марсельєза) ц. 15 к.

Друкуються твори того-ж автора:

- 1) Кати України ц. 25 к.
- 2) „Брацьки турботи“ ц. 25 к.
- 3) Централісти або Маркс та Іловайский . . ц. 25 к.
- 4) Єднання „братніх“ народів, або князь Владимир та скобка ц. 25 к.
- 5) Сусідське „брацьке“ єднання ц. 20 к.
- 6) 1. Не так склалось, як жадалось;
2. Єднаймося; 3. Внєхполякам ц. 25 к.

Видазництво „Спїлка“ друкує: Завѣщаніє старого солдата „Моя лебединая пѣсня“, цікава і для Українці!

Друкарня Д. М. Шполянського в Єлисаветі.